

НОВАК Ольга Миколаївна,

кандидат філологічних наук, доцент, доцент кафедри загального та слов'янського мовознавства Одеського національного університету імені І. І. Мечникова; вул. Дворянська, 2, м. Одеса, 65082, Україна; тел. +380974928342; e-mail: olga.novak@onu.edu.ua; <https://orcid.org/0000-0001-6793-6012>

НАЧЕРКИ ДО МОВНОЇ СИТУАЦІЇ В УКРАЇНСЬКОМУ ПОДУНАВ'І

Анотація. *Meta* дослідження — окреслення сучасної мовної ситуації в одному з поліетнічних, полілінгвальних і полікультурних регіонів України: Буджаку. *Завдання дослідження:* а) визначити основні диференційні риси мовної ситуації регіону; б) виявити складники мовної ситуації — ідіоми, що взаємодіють у досліджуваному регіоні; в) виявити функційне навантаження ідіомів у побутовому й офіційному спілкуванні; г) дослідити вплив стандартних (літературних) мов на діалектні системи. *Об'єктом* вивчення є мовна ситуація в одному з регіонів України. *Предметом* дослідження є структура й особливості сучасної мовної ситуації в поліетнічному регіоні українського Подунав'я. *Результати* дослідження дали змогу зробити такі *висновки:* мовна ситуація в досліджуваному регіоні є багатокomпонентною, складною, екзогlosною (взаємодіють ідіоми (діалекти) різних мов: болгарської, гагаузької, албанської, молдовської (румунської), української, російської тощо); ендогlosною (конкурують діалекти та стандартні мови); незбалансованою (компоненти функційно нерівнозначні та розподіляються за сферами використання). Українська мова виконує функції мови офіційного спілкування й освіти, російська — функції *lingua franca* та неофіційного (усного й писемного) спілкування. *Перспективу* подальших студій вбачаємо у дослідженні міжмовної взаємодії, мішаних говірок і регіолекту.

Необхідним і негайним вважаємо укладання програми комплексного соціолінгвістичного дослідження регіону як моделі, що може використовуватися в інших поліетнічних регіонах з метою вдосконалення мовного планування та мовної політики держави загалом.

Ключові слова: мовна ситуація, полікультурний ареал, функційне навантаження мов, Південна Бесарабія, Буджак, українське Подунав'я.

Постановка проблеми і зв'язок із суміжними дослідженнями. Поняття «мовна ситуація» — одне з базових у соціолінгвістиці. Терміни «мовна ситуація» або «лінгвістична ситуація» зустрічаємо ще у 30-ті роки ХХ ст. в працях мовознавців, які вивчали мови народів Азії й Африки, а витлумачення термін зазнав лише в 60-ті роки у працях Ч. Фергюсона (Ch. Ferguson), Е. Хоугена (E. Haugen) та ін. На сьогодні загальноприйнятим є розуміння під цим терміном ситуації взаємодії різних мов або різних форм існування однієї мови у певній державі або регіоні з огляду на функційну специфіку й ареал поширення мов чи форм мов у певний момент історичного розвитку [6, с. 335].

Комплексне дослідження мовної ситуації в країні та в окремих її регіонах є нагальною науковою проблемою, розв'язання якої має сприяти ефективній науково обґрунтованій мовній політиці держави України.

Формулювання завдань дослідження. Предметом унааявленого дослідження є структура й особливості сучасної мовної ситуації у поліетнічному регіоні українського Подунав'я. Мета дослідження — окреслення сучасної мовної ситуації в одному з поліетнічних, полілінгвальних і полікультурних регіонів України: у Буджаку. Завдання, які було виконано у процесі роботи: а) визначено основні диференційні риси мовної ситуації зазначеного регіону; б) виявлено складники мовної ситуації — ідіоми, що взаємодіють на півдні Одеської області, в українському Подунав'ї; в) окреслено функційне навантаження ідіомів у побутовому й офіційному спілкуванні; г) досліджено вплив стандартних (літературних) мов на діалектні системи, що функціують у регіоні.

У процесі дослідження було залучено загальні методи аналізу й синтезу як засоби відбору й узагальнення теоретичного матеріалу; соціолінгвістичні методи польових досліджень, які включають анкетування, інтерв'ювання, метод включеного спостереження.

Виклад основного матеріалу. Вважаємо за потрібне подати деякі загальні параметри дослідження мовної ситуації. До кількісних ознак мовної ситуації у певних територіальних і часових межах дослідники зазвичай зараховують: 1) загальну кількість ідіомів (кодів) — різновидів мови (територіальних або соціальних діалектів) або кількох мов, що обслуговують певну спільноту; 2) відносну кількість мовців, що послуговуються кожним з ідіомів, визначаючи, зокрема, демографічну потужність кожного з них: внутрішню (етнічну) і зовнішню (загальну), — демографічний потенціал цих ідіомів (кількість носіїв віком до 30 років); 3) відносну кількість комунікативних сфер, що їх обслуговує кожен ідіом (комунікативна потужність ідіома), і що меншою є ця комунікативна потужність, то детальнішим має бути опис сфер функціонування [7; 5].

Не менш важливими для характеристики мовної ситуації є якісні ознаки, зокрема: 1) лінгвістичний характер ідіомів (різновиди однієї мови або різні мови); 2) структурно-типологічні відношення між ідіомами (спорідненість / неспорідненість) і територіальні особливості відношень як з іншими слов'янськими (польська, словацька, болгарська, білоруська), так і неслов'янськими (угорська, румунська, кримськотатарська, молдавська, гагаузька, ромська (циганська) та ін.) мовами; 3) функційна рівнозначність / нерівнозначність ідіомів (сфери функціонування з кількісним оцінюванням); 4) характер домінантного в державному масштабі ідіома; 5) характер розселення носіїв (компактний / дисперсний, місто / село). Оцінні ознаки — оцінка ідіомів носіями (внутрішня і зовнішня) — це їхня комунікативна придатність, естетична і культурна престижність [7; 6].

В українській соціолінгвістиці актуальним є питання поширення української мови та підвищення її престижності на всій території країни, активно досліджуються проблеми українсько-російського білінгвізму [5]. Проте дослідження мовної ситуації у поліетнічних регіонах, де паралельно використовуються різні ідіоми, співіснують і взаємодіють діалекти різних споріднених і неспоріднених мов, де населення для спілкування у різних сферах перемикає коди між 3–4 мовами, все ще проводиться фрагментарно. На нашу думку, виникла потреба у створенні комплексної методики дослідження мовних ситуацій у таких регіонах не тільки для моніторингу та фіксації поточного стану, але й для опрацювання рекомендації щодо мовного планування та мовної політики держави взагалі.

Про національний і мовний склад населення країни загалом досить багато інформації дають результати загальнонаціональних переписів населення, але, на жаль, в Україні ці дані застарілі, науковцям доводиться спиратися на відомості 2001 року та на окремі соціологічні дослідження, які, на відміну від результатів офіційного перепису населення, не є загальнодержавними документами.

У цій розвідці ми окреслюємо сучасну мовну ситуацію в одному з поліетнічних, полілінгвальних і полікультурних регіонів України — у Буджаку, який розташований в південно-західній частині Одеської області України. Цей регіон був і залишається об'єктом активних досліджень етнолінгвістів, діалектологів, фахівців у галузі мовних контактів, етнографів, етнологів, узагалі спеціалістів із культурної антропології.

У Південній Бесарабії (регіоні Буджак), тобто на території межиріччя Дністра та Дунаю на півдні України, протягом двохсот років мешкають представники різних етносів: болгарського, румунського, молдавського, гагаузького, албанського, ромського, а з 20-х років XIX ст. і до 40-х років XX ст. тут мешкали й німці. Топонім *Буджак* походить від тюркського *bisak* (укр. «куток»), це історична назва південної частини Бесарабії. У XVI–XVIII ст. ці землі населяли татари-ногайці, а з кінця XVIII ст. тут поселилися колоністи. На початку XIX ст., після виселення татар із Буджакських степів у 1807 р., на цій території залишається невелика кількість болгарського населення, українці, росіяни та незначна кількість молдавського автохтонного населення. У містах зустрічаються грецькі, вірменські та єврейські громади [8, с. 26, 30, 40, 54, 63 та ін.]. У 1809 р. починається інтенсивне заселення Південної Бесарабії молдавським, болгарським, сербським, грецьким, українським та російським населенням. У період із 1814 по 1817 рр. відбувається переселення німців у Буджак. Етнічна ситуація певною мірою змінюється у зв'язку із переселеннями та міграціями болгар у період з 1828 по 1835 рр. Разом з ними переселяються і представники інших етнічних спільнот: серби, греки, роми тощо, проте їхня кількість незначна, і вони поступово асимілюються у болгарському середовищі. Отже, в першій половині XIX ст. у моноетнічних колоніях утворюються відносно гомогенні спільноти, які протягом століття набувають характерних етнічних рис.

Ця територія неодноразово переходила від однієї держави до іншої, і кожного разу населення мало пристосовуватися до змін мовної політики. У різні часи ця територія буда під владою Османської імперії, а з 1812 року, відповідно до Бухарестської угоди, перейшла до складу Російської імперії; пізніше, у 1918–1940 рр. Буджак був частиною Румунського королівства, у 1940 р., відповідно до пакту Молотова-Ріббентропа, відійшла до СРСР і була включена до Ізмаїльської області Української РСР. З 19 липня 1941 до 25 серпня 1944 року територія Ізмаїльської області була захоплена румунськими та німецькими військами і офіційно входила до складу Губернаторства Бесарабія Румунського королівства, а після визволення повернулася до складу СРСР (УРСР та МРСР). З 24 серпня 1991 року більша частина Буджаку входить до складу України.

Результати та дискусія. Багатомовність, яка закономірно зумовила активну міжмовну та міждіалектну інтерференцію, привертає пильну увагу лінгвістів (П. Ю. Гриценко, Ю. О. Карпенко, В. О. Колесник, П. Д. Кисеолар, А. О. Колесников та ін). Важливою рисою співіснування та взаємодії на цій території вважають безконфліктність, високу терпимість поліетнічного населення до мов, які тут функціують, і до фактів міжмовної та міждіалектної інтерференції. Цей факт зумовлює постійний інтерес вітчизняних і зарубіжних дослідників до мовної та етнічної палітри регіону, до питань векторів мовних змін, хронології виникнення діалектних явищ, загальних інтерферем для носіїв різносистемних ідіомів цього надзвичайно цікавого строкатого регіону. Зазначимо, що історично сформований ареал Буджак поширюється і на територію інших держав — Молдови та Румунії, — тому цей регіон активно досліджується науковцями цих країн спільно з українськими колегами.

Українська частина Буджаку в різних джерелах відома під назвами Південна Бесарабія, Українське Подунав'я або Межиріччя Дністра та Дунаю. Останню назву ми використовуємо як робочу (далі — МДД). Це один із найстрокатіших полілінгвальних регіонів України. За результатами Всеукраїнського перепису населення 2001 року, там зафіксовано українців 40,2 %, болгар 20,9 %, росіян-старообрядців 20,3 %, молдован 12,6 %, гагаузів 4,1 %, інших 1,9 %. [1].

Науковці зазначають такі специфічні мовні ознаки МДД:

– Латеральність: говірки кожної з мов (українські, румунські / молдовські, російські) мають свій ареал розповсюдження, який межує (і контактує) з іншою мовою або є діалектним анклавом (болгарські, гагаузькі) в іншомовному оточенні.

– Мовна / діалектна строкатість: говірки різних мов в ареалі МДД існують не ізольовано, переважають умови для афронтальних контактів.

– Зміна наддіалектних форм комунікації в регіоні: в МДД у різні часи літературними мовами офіційної комунікації були російська, румунська, українська, в окремих ареалах болгарська мови.

Говірки різних мов МДД на сьогодні дескриптивно та лінгвогеографічно досліджені нерівномірно. У дескриптивних студіях подано опис структури окремих діалектних систем, аналіз окремих структурних рівнів, переважно у порівнянні з літературною мовою. До таких дескриптивних праць належать дослідження українських говірок МДД А. Москаленка, В. Дроздовського, А. Мука та ін. Морфологія південнобесарабських українських говірок доволі повно та системно досліджена в монографії А. Колесникова [4]. Албанську говірку с. Жовтневе (Каракурт) вивчає М. Морозова, румунські говірки досліджує М. Делюсто. Описані лексичні, фонетичні системи окремих болгарських говірок, а також зібрано етнолінгвістичний матеріал в межах лексико-семантичних груп говірок (наприклад, роботи з опису болгарських говірок В. Колесник, С. Георгієвої, З. Барболової, О. Пейчевої (Новак), С. Топалової та ін.). Такі праці продовжують традиції та проблематику національних діалектологій на основі сформованих наукових шкіл, спираються на емпіричні бази, проте не торкаються проблеми дослідження міжмовного та міждіалектного взаємовпливу окремих ідіосистем, практично поза увагою науковців залишаються територіально суміжні (і тому мішані)

говірки, що належать до різних мов. Професор В. Колесник відзначає, що для болгарських говірок в ареалі межиріччя Дністра і Дунаю характерні ті ж тенденції розвитку, що відзначені діалектологами і для інших діалектних систем: 1) зменшується кількість носіїв так званого “чистого” діалекту; 2) звужується сфера використання говірок; 3) творяться мішані говірки (напівдіалекти, регіолекти) внаслідок взаємодії з іншими говірками та інослов'янськими системами; 4) спостережено соціальне та ситуативно-стилістичне варіювання діалектів [3, с. 103]. Таким чином, можемо припустити, що в цьому поліетнічному регіоні поступово формуються мініареали зі своїм регіолектом. Це явище є дуже цікавим феноменом у соціолінгвістичному аспекті, проте тільки підтверджує потребу фіксувати, документувати стан розвитку діалектних систем на синхронному етапі, оскільки тенденція до їх зникнення є цілком передбачуваною. Не викликає сумніву, що дослідження мовної ситуації ареалу вимагає поєднання діалектологічного та соціолінгвістичного підходів.

Хоча комплексного соціолінгвістичного дослідження цього регіону поки що проведено не було, треба зазначити, що останніми роками цей регіон активно досліджують соціолінгвісти, зокрема науковці Ізмаїльського гуманітарного університету в межах проекту «Мультилінгвальний атлас межиріччя Дністра і Дунаю», що акумулює інформацію про новожитні говірки різносистемних національних мов (української, болгарської, румунської, російської, гагаузької), найбільшою мірою представлених на півдні Одеської області України. Основні засади, якими послуговуються виконавці проекту під час укладання питальника, такі: 1) сприйняття регіону як цілісного мультилінгвального континууму; 2) достатнє урахування полімовної і полідіалектної ситуації в ньому, що актуалізує увагу до небезпеки помилкового перенесення ознак говірки на ареал та ареалу на говірку (якщо йдеться про споріднені говірки в межах однієї мови); 3) координованість дослідження різних мов ареалу; 4) спрямованість на пошук не тільки ознак, релевантних у межах поширення певної національної мови, але й ознак, релевантних у межах усієї цієї території; 5) системність опису — сприйняття діалектної мови як повноцінного страту (описувати не тільки диференційні щодо літературних мов риси); 6) повнота охоплення населених пунктів; 7) урахування етномовної ситуації в кожному населеному пункті та її мінливості [2, с. 75]. Отже, зрозуміло, що сьогодні розпочато новий етап роботи із вивчення діалектної багатоманітності й мовної ситуації в межиріччі Дністра і Дунаю. Закономірно формою наукового пояснення та підтвердження істинності матеріалу має стати полімовний лінгвістичний атлас, карти якого одночасно відтворюватимуть номінативні одиниці говірок різносистемних мов як просторово співвідносні. Як декларують виконавці проекту, карти здатні не лише просторово репрезентувати зафіксовану в говірках лексику й семантику, а також указати на напрямки міждіалектних впливів та їхню відносну хронологію [2, с. 76].

Унаслідок мовної політики Російської імперії та СРСР основним засобом міжнародного спілкування була російська мова. Після цього, коли мовна політика України стала визначатися статтею 10 Конституції України, згідно з якою єдиною державною мовою є українська, а також Законом УРСР «Про мови в Українській РСР», мовна ситуація в регіоні щодо використання української як мови міжнародного спілкування мала б змінитися, але за більш як 30 років незалежності російська мова й досі домінує в цій функції, особливо в Ізмаїлі, Болградському та Ренійському районах. Мовознавці стверджують, що ареал межиріччя Дністра і Дунаю — це своєрідна лабораторія, в якій вже створено умови для моделювання і прогнозування розвитку української національної мови у двох її формах: діалектній і літературній [4, с. 465].

Основною сферою використання титульних мов зазначених етнічних груп була й залишається побутова комунікація (спілкування всередині сім'ї та з односельцями). Проте й у цій комунікативній сфері мовці нерідко знаходять зручнішим використання російської мови, яка набула поширення в регіоні у другій половині ХХ ст. як конвенційна *lingua franca*, мова, яка є засобом міжетнічного спілкування. З моменту колонізації цих земель і до 1991 року (за винятком років румунської влади) російська була також мовою високого соціального престижу (мова шкільної освіти, трудової діяльності, діловодства, релігії) та мовою повсякденного письмового спілкування. В останні десятиліття у житті спільноти збільшується домінуюча роль української як мови освіти та діловодства.

У 1918–1940 та 1941–1944 рр., коли Бессарабія була у складі Королівства Румунії, мовою високого соціального престижу в регіоні стала румунська. У зв'язку з цим ще в перші десятиріччя минулого століття викладання у школі велося румунською, переважно вчителями-румунками. Значна частина мешканців віком за 80 років (переважно жінки) володіють латинцею як графічною системою, не знаючи достатньо румунської мови, пишуть болгарські діалектні слова латинкою, якій вони навчилися в румунській школі. Проте повна відмова від використання «своєї мови» не була і, за нашими спостереженнями, не є характерною для досліджуваної поліетнічної спільноти. Ті, хто навчався у румунській школі, знають деякі православні молитви румунською, бо у школах була дисципліна «Закон Божий». Ще у 2018 році у російських, болгарських і українських селах представники старшого покоління паралельно зі словами *сільрада* і *сельсовет* використовували її аналог періоду румунської окупації: *примарія* і *примария*.

Майже всі мешканці регіону різною мірою володіють мовою / мовами високого соціального престижу (російська, українська, румунська), а також однією або кількома титульними мовами основних

етнічних груп, що мешкають у селі (албанська, гагаузька, болгарська). Як мінімум одна з титульних мов є рідною та засвоюється дітьми в сім'ї, а оволодіння другою (і / або третьою) мовою відбувається поза родиною, у спілкуванні з односельцями. У разі шлюбів між представниками різних етнічних груп подружжя, як правило, повністю або частково засвоює мови одного. Засвоєння другої мови після одруження особливо характерно для жінок, яким ще в минулому столітті традиція наказувала, виходячи заміж, залишати батьківський будинок і жити в сім'ї чоловіка, де вся побутова комунікація здійснювалася чужою для молодої невістки мовою. Комбінації мов, що становлять мовний репертуар багатомовного мешканця Буджаку різні: албанська / гагаузька / російська; албанська / гагаузька / болгарська / російська; гагаузька / російська / українська; гагаузька / болгарська / російська / українська; молдавська (румунська) / російська та інші.

Зазначимо, що впродовж останніх трьох десятиліть досить відчутною для населення є транснаціональна політика підтримки співвітчизників за межами метрополії гагаузів і албанців з боку Туреччини й Албанії. Для болгарського населення важливою є політика підтримки болгар поза межами Болгарії (болг. «*българи в чужбина*») і заходи, що їх реалізує Республіка Болгарія у зв'язку з наданням можливості отримання вищої освіти в університетах метрополії, а також відкриття недільних шкіл для вивчення болгарської літературної мови, історії та культури Болгарії. Значна частина молоді, скориставшись можливістю навчання в університетах Болгарії, оволодіває болгарською літературною мовою, проте, повертаючись додому, її не використовує. Впливу літературної болгарської мови на діалекти не спостерігаємо.

Цікавим є той факт, що й досі російська мова зберігається у писемній формі як орфографічна система для побутового писемного спілкування, особливо виразною є ця функція у спілкуванні в соцмережах і месенджерах. Для неофіційного письмового спілкування використовують виключно російську мову як єдину письмову форму, якою вільно володіють мешканці регіону. Попри доволі потужний процес впровадження через заклади освіти української літературної мови (школи на сьогодні функціують суто з українською мовою навчання), ані українська літературна, ані болгарська літературна мови поки що не витісняють російську в цій функції. Болгарська літературна мова не сприймається бесарабськими болгарами як своя. Етнологи зазначають, що народження першого покоління болгар у Бесарабії, усвідомлення й осмислення ними цього факту у процесі соціалізації, породило нову соціальну групу — бесарабських болгар. Болгарський стандарт на сьогодні входить до функційної групи літературних мов поряд з українською та румунською як мова офіційних заходів — наприклад, для спілкування з делегаціями із Болгарії або для складання вступних іспитів для вступу у виші Болгарії. Отже, болгарська літературна мова є потрібною лише за умови переїзду до Болгарії і не сприймається (так само, як і українська літературна) мовою повсякденного побутового спілкування, як усного, так і писемного. Таким чином, можемо зазначити, що явище диглосії в цьому регіоні є доволі умовним, ситуативним.

Для здійснення офіційної комунікації від імені громади з органами влади (української чи болгарської, або делегації з Туреччини чи Албанії) зазвичай призначаються конкретні особи, частіше вчителі. Більш того, використання у побутовому спілкуванні стандартної мови замість діалекту («*не по-нашенски*») сприймається як зміна ідентичності, зрада себе та своїх коренів, як маркер «свій-чужий», натомість володіння українською в офіційному спілкуванні сприймається як необхідна складова суспільного життя. Мовці перемикають коди при переході з офіційного до побутового спілкування і навпаки. Дитина може (і це, звісно, схвалюється і мотивується батьками) виступати на шкільних заходах українською мовою (як колись румунською або російською), проте використання цієї мови вдома не толерується. Ця модель поведінки діаспор є необхідною для збереження ідентичності, адаптації до поточної ситуації, знаходження свого місця в суспільному житті, у якому потрібно знати офіційну мову держави.

Висновки. Мовна ситуація у Межиріччі Дністра і Дунаю є на сьогодні багатокomпонентною, складною, водночас екзогосною (взаємодіють ідіоми (діалекти) різних мов — болгарської, гагаузької, албанської, молдовської (румунської), української, російської (мовлення липован), тощо) й ендогосною (конкурують діалекти та стандартні мови); незбалансованою (компоненти функційно нерівнозначні та розподіляються за сферами використання). Українська мова виконує функції мови офіційного спілкування й освіти, російська — функції *lingua franca* та форми писемного неофіційного спілкування. Процеси, пов'язані з міждіалектною взаємодією, інтенсивні й передбачають контактування тих діалектів, що в метрополії не контактують. Спостереження над мовними контактами уможливорює моделювання напрямку мовних змін і прогнозування тенденцій розвитку та функційного навантаження мов, зокрема розвитку української мови. З метою вдосконалення мовного планування та мовної політики держави загалом необхідним та негайним вважаємо укладання програми комплексного соціолінгвістичного дослідження регіону МДД як моделі, що може використовуватися в інших поліетнічних регіонах України.

Л і т е р а т у р а

1. Всеукраїнський перепис населення 2001 р. URL : <https://2001.ukrcensus.gov.ua/>
2. Делюсто М. Засади укладання питальника до «Мультилінгвального атласу межириччя Дністра і Дунаю». Сучасні проблеми мовознавства та літературознавства. 2016. Вип. 21. С. 73–77.
3. Колесник В. О. Класифікація на болгарските говори в Украйна. *Культурний простір бессарабських болгар*. Ізмаїл — Болград : Ірбіс, 2018. С. 91–106.
4. Колесников А. О. Морфологія українських південнобессарабських говірок : генеза і динаміка : монографія / відп. ред. П. Ю. Гриценко. Ізмаїл : СМІЛ, 2015. 676 с.
5. Масенко Л. Т. Мовна ситуація України з погляду соціолінгвістів. *Дивослово*. 2020. № 10. С. 24–26.
6. Селіванова О. О. Сучасна лінгвістика : напрями та проблеми. Полтава : Довкілля-К, 2008. 712 с.
7. Соколова С. О. Дослідження мовної ситуації як міждисциплінарна та міжвідомча проблема. *Українська мова*. 2018. № 1. С. 3–16.
8. Степанов Є. М. Російське мовлення Одеси : монографія / за ред. проф. Ю. О. Карпенка. Одеса : Астропринт, 2004. 496 с.

References

1. *All-Ukrainian population census of 2001* [Vseukrayinskyj perepys naseleennyja 2001 r.], available at : <https://2001.ukrcensus.gov.ua/>
2. Delyusto, M. (2016), “Principles of questionnaire preparation for the “Multilingual atlas of the Dniester-Danube interfluvium”, *Modern problems of linguistics and literary studies* [“Zasady ukladannya pytalnyka do “Multylinhvalnoho atlasu mezhyrichchya Dnistra i Dunayu”], *Suchasni problemy movoznavstva ta literaturoznavstva*, Uzhhorod National University; T. H. Shevchenko Institute of literature studies, NAS of Ukraine, Issue 21, pp. 73–77.
3. Kolesnyk, V. O. (2018), “Classification of Bulgarian dialects in Ukraine”, *Cultural space of Bessarabian Bulgarians* [“Klasifikatsiya na balgarskite govory v Ukrainy”, *Kulturnyi prostir bessarabskykh bolhar*], Irbis Publishing House, Izmail — Bolhrad, pp. 91–106.
4. Kolesnykov, A. O. (2015), *Morphology of Ukrainian South Bessarabian dialects: genesis and dynamics* : monograph [Morfolohiia ukrainskykh pivdennobesarabskykh hovirok : heneza i dynamika : monohrafiya], P. Yu. Hrytsenko (ed.), SMYL Publishing House, Izmail, 676 p.
5. Masenko, L. T. (2020), “Language situation of Ukraine from the point of view of sociolinguists”, *Miraculous / Dyvoslovo* [“Movna sytuatsiya Ukrainy z pohlyadu sotsiolinhvistiv”, *Dyvoslovo*], Issue 10, pp. 24–26.
6. Selivanova, O. O. (2008), *Modern linguistics : directions and problems* [Suchasna lnhvistyka : napryamy ta problemy], Dovkillya-K Publishers, Poltava, 712 p.
7. Sokolova, S. O. (2018), “Research of the language situation as an interdisciplinary and interdisciplinary problem”, *Ukrainian language* [“Doslidzhennya movnoi sytuatsii yak mizhdystsyplinarna ta mizhvidomcha problema”, *Ukrayinska mova*], Institute of the Ukrainian language, NAS of Ukraine, Kyiv, No. 1, pp. 3–16.
8. Stepanov, Ye. M. (2004), *The Russian Speech of Odessa : monograph* [Rosyyske movlennya Odesy : monohrafiya], Yu. Karpenko (ed.); Odessa I. I. Mechnikov National University, Astroprint Publishing House, Odessa, 496 p. ISBN 966–318–289–X.

Olga M. NOVAK,

Candidate of Philological Sciences (Ph.D.), Associate Professor of the General and Slavic Linguistics Department, Odessa I. I. Mechnikov National University; 24/26, Frantsuzkyi blvd., Odessa, 65058, Ukraine; tel.: +38 048 7760442; e-mail: olga.novak@onu.edu.ua; <https://orcid.org/0000-0001-6793-6012>

ESSAY ON THE LANGUAGE SITUATION IN THE UKRAINIAN DANUBE REGION

Summary. The *purpose* of the study is to outline the current language situation in one of the multiethnic, and, accordingly, multilingual and multicultural regions of Ukraine — Budzhak. The *Research objectives* are: a) to identify the main differential features of the language situation in the region; b) to identify the components of the language situation — idioms that interact in the studied region; c) to identify the functional load of idioms in everyday and official communication; d) to study the influence of standard (literary) languages on dialect systems. The *object* of the study is the language situation in one of the region of Ukraine; the *subject* of the study is the structure and peculiarities of the modern language situation in the multiethnic region of the Ukrainian Danube. **Conclusions.** In the studied region the language situation is complex, exoglossic (dialects) of different languages interact: Bulgarian, Gagauz, Albanian, Moldovan (Romanian), Ukrainian, Russian, etc.); endoglossic (dialects and standard languages compete); unbalanced (components are functionally unequal and are distributed by spheres of use). Ukrainian serves as a language of official communication and education, while Russian serves as a lingua franca and informal communication. We see the prospect of further research in the study of interlingual interaction, mixed dialects and regionalisms. We consider it necessary and urgent to draw up a programme of comprehensive sociolinguistic research of the region as a model that can be used in other multiethnic regions in order to improve language planning and language policy of the state in general.

Key words: language situation, multicultural area, Bessarabia, functional load of languages, sociolinguistics.

Статтю отримано 21.10.2023 р.